

वीर नर्मद दक्षिण गुजरात युनिवर्सिटी, सुरत.

એફ.વાય.બી.એ.

સંસ્કૃત

શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૦૫ – ૦૬, ૨૦૦૬ – ૦૭, ૨૦૦૭ – ૦૮ સુધી
એફ.વાય.બી.એ. નો અભ્યાસક્રમ અમલમાં રહેશે.

(૧)	સંસ્કૃત ફરજિયાત : (કલાસીકલ કાવ્ય)	
	Unit – I – સ્વપ્નવાસવદત્તમ ભાસ (નાટક)	(૩૦)
	Unit - II – રઘુવંશમ્ સર્ગ – ૨ (કાલિદાસ) પદ્ય	(૩૦)
	Unit – III – મોહમુદ્દરસ્તોત્ર શંકરાચાર્ય (ભજગોવિન્દમ્ – સ્તોત્ર)	(૧૦)

Books Recommended

- (૧) સંસ્કૃત નાટકો – પુરોહિત (કીથકૃત)
- (૨) સંસ્કૃત સાહિત્યનો પરિચય – એ.ડી. શાસ્ત્રી
- (૩) કાલિદાસ – વી. વી. મીરાશી (હિન્દી)
- (૪) રઘુવંશ: એક અધ્યયન – ડો. શાન્તિકુમાર પંડ્યા
- (૫) ભાસ – એ. સ્ટડી – ડો. એ. ડી. પુસાલકર (English)
- (૬) મહાકવિ ભાસ – નેમિચંદ્ર શાસ્ત્રી મ.પ. હિન્દી ગ્રંથ અકાદમી, ભોપાલ
- (૭) સંસ્કૃત સ્ત્રોત કાવ્ય, ઉદ્ભવ અને વિકાસ – મણિભાઈ પ્રજાપતિ

સંસ્કૃત વૈકલ્પિક :

પ્રશ્નપત્ર – ૧ સંસ્કૃત ભાષાનેપુણ્ય (ટેક્સ્ટ, અનુવાદ, વ્યાકરણ)

Unit – I યજ્ઞકુમારવૃત્તિતમ્ (ઉચ્ચવાસ – ૬) (૨૫)

Unit – II નીતિજ્ઞાતકમ્ ભર્તૃહરિ (૨૫)

Unit – III નિયત પેરેગ્રાફમાંથી સંસ્કૃત માંથી ગુજરાતીમાં અનુવાદ (૧૦)

(૧) અસ્તિ કસ્મિંશ્ચિત્ પવેતસ્ય એકદેશે વાનરાણાં – યુથમ્ । તત્ વ કદાવિત્ હેમન્તસ્ય સમયે અતિ કઠોરસ્ય વાતસ્ય સંસ્પર્શનેન વેપમાન કલેવરમ્ સંજાતમ્ । તદૈવ તુષારસ્ય વર્ષાં જાતા । તેન તત્ કથશ્ચિદપિ જ્ઞાન્તિમ્ નાલભત ।

અથ કેવિત્ વાનરાઃ અગ્નિકણસદ્જ્ઞાનિ ગુજ્જાફલાનિ અવવિત્ય અગ્નેઃ ઇચ્છયા ફૂલ્કુવંતઃ સમન્તાદ તિષ્ઠન્ । તદા સૂત્રીમુખો નામ પક્ષી તેષામ્ તં વૃથા આયાસમ્ દૃષ્ટ્વા અકથયત્ – ધોઃ સર્વે મુખાઃ યુયમ્ । એતે અગ્નેઃ કણાઃ ન સન્તિ । એતાનિ તુ ગુજ્જાફલાનિ । તત્ કિં વૃથા શ્રમેણ । એતસ્માત્ સીતરક્ષા ન ભવિષ્યતિ । તદ્ અન્વિષ્યતામ્ કશ્ચિત્ વાતરહિતઃ વનપ્રદેશઃ ગુહા વા ।

अथ तेषाम् एकतमः वृद्धः वानरः तम् अकथयत् भो मूर्खे । किं तव अनेन व्यापारेण ।
तत् इतः दूरम् गच्छ ।

सोऽपि पक्षी तमनाद्गत्य भूयोऽपि वानरान् आनवरत् अकथयत् 'भोः किं वृथा कलेशेन ।
अन्विष्यताम् कश्चित् वातरहितः वनप्रदेशः गुहा वा ।

अथ यावदसौ न कथंचित् प्रलपन् विरमति, तावदेकेन कुपिते वानरेण तं पक्षीणम्
पक्षाभ्याम् गृहीत्वा शिलायाम् पातितः । क्षणेन च स मृतः ।

अतोऽहम् कथयामि - न अशिष्याय उपदिश्यते ॥

(२) अस्ति कस्मिंश्चित् प्रदेशे महान् न्यग्रोधस्य पादपः । तत्र वायसदत्पती प्रतिवसतः स्म ।
अथ तयोः प्रसवस्य काले वृक्षस्य विवरात् निष्क्रम्य कृष्णसर्पैः सदैव तदपत्यानि भक्षयति स्म ।
ततः दुःखितौ तौस्व प्रियं सुहृदम् शृगालम् गत्वा अकथयताम् - भद्र । एकः दुष्टः कृष्णसर्पैः
वृक्षस्यविवरात् निर्गत्य आवयोः बालकान् भक्षयति । तत् कथ्यताम् तत् रक्षणाय कश्चित् उपायः।

स शृगालः अवदत् - अत्र विषये स्वल्पः अपि विषादः न कार्यः । नूनं स लुब्धो
उपायमन्तरेण वध्यः न भवेत् । वायसः अवदत् - कथय, कथम् स दुष्टसर्पैः वधम्
उपगमिष्यति।

शृगालः अकथयत् - गच्छतु भवान् किञ्चित् नगरम् । तत्र स्थितस्य कस्यचित् घनिनः
नृपस्य वा कनकसूत्रम् हारम् वा गृहीत्वा तत् कोटरे प्रक्षिपतु । येन तत् ग्रहणेन स सर्पैः
वधम् उपगमिष्यति ।

अथ तत्क्षणात् काकः काकी च कनकसूत्रं हारं वा गृहीतुम् प्रस्थितौ । ततः काकी
कश्चित् सरोवरं प्राप्य यावत् पश्यति, तावत् सरोवरं एकः राजपुत्रः स्नानमाचरति । सरोवरस्य
तीरे च स वस्त्राणि आभूषणानि च अत्यजत् । अथ सा वायसी तेषु आभूषणेषु कनकसूत्रमेकम्
आदाय स्वगृहम् अगच्छत् ।

तम् द्रष्ट्वा राजपुत्रस्य रक्षकाः सत्वरम् अन्वगच्छन् । काकी अपि सर्पस्य कोटरे तत्
कनकसूत्रम् प्रक्षिप्य सुदूरम् अतिष्ठत् ।

अथ यावत् राजपुत्रस्य रक्षकाः तम् वृक्षम् समागच्छत् तावत् कृष्णसर्पैः प्रसारितभोगः
तत्र तिष्ठतिस्म । ततः तम् लगुडस्य प्रहारेण हत्वा कनकसूत्रम् आदाय यथाभिलाषतम् स्थानम्
अगच्छन् ।

वायसदम्यती अपि ततः परं सुखेन वसतः ।

(३) कास्मिंश्चित् अधिष्ठाने ब्रह्मदत्तनामकः एकः ब्राह्मणः प्रतिवसति स्म । स कदाचित्
प्रयोजनवशात् ग्रामम् प्रातिष्ठत् । तदा तस्य माता तम् अवदत् वत्स कथम् एकाकी व्रजसि ?
तत् अन्विष्यताम् कश्चिद् द्वितीयः सहायः ।

स अवदत् - अम्ब । त्वम् कथम् भयम् अनुभवसि । निरूपद्रवो ड्यम् मार्गः । अतः
एकाकी कार्यवशात् गमिष्यामि ।

अथ तस्य तं निश्चयम् ज्ञात्वा माता समीपस्थितायाः वाच्याः सकाशात् कर्कटकमनयत्, अवदत् च सा - 'वत्सा अवश्यम् यदि एकाकी गन्तव्यम् तदा एषः कर्कटोऽपि तव सहायो भवतु । तत् एवम् गृहीत्वा गच्छ ।

सोऽपि मातुः वचनात् उभाभ्याम् पाणिभ्याम् तम् कर्कटम् गृहीत्वा कर्पूरस्य पुटिकामध्ये (पुटिकायाम्) प्रस्थाप्य शीघ्रम् अगच्छत् ।

मार्गौ ग्रीष्मेण आतपेन सन्तप्तः स मार्गस्थम् एकम् वृक्षम् आसाद् (लब्ध्वा) तत्रैव प्रसुप्तः / अत्रान्तरे वृक्षस्य कोटरात् निर्गत्य सर्पः तस्य समीपम् आगतः ।

स च कर्पूरस्य सुगन्धेन आकृष्टः तं परित्यज्य वस्त्रम् विदार्य अभ्यन्तरे स्थिताम् कर्पूरपुटिकाम् अभक्षयत् । सोऽपि कर्कटः तत्रैव स्थितः सर्पस्य प्राणान् अपाहरत् । ब्राह्मणोऽपि यावत्प्रबुद्धः पश्यति तावत् समीपे एव मृतः कृष्णसर्पः निजपाश्वे तिष्ठति । तं द्रष्ट्वा स व्यचिन्तयत् 'कर्कटेन अयम् हतः इति ।

अतोऽहम् कथयामि - 'मार्गौ द्वितीयः क्षेमकारकः ।

(४) कस्मिंश्चित् अधिष्ठाने मित्रशर्मो नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति स्म । सः कदाचित् यजमानम् पशुमेकम् अयाचत् । यजमानोऽपि तस्मै शास्त्रोक्तम् पशुमेकम् अयच्छत् । स ब्राह्मणः तम् इतश्च गच्छन्तम् विज्ञाय स्कन्धे कृत्वा सत्वरम् स्वपुरम् प्रस्थितः ।

मार्गौ त्रयः धूर्तः सम्मुखः बभूवुः । ते च ताद्रशम् पीवरम् पशुम् अवलोक्य अकथयत् - 'अहो । पश्यन्तु पशोः सौन्दर्यम् । यदि अयम् पशुः प्राप्नोति तेन वयम् धन्याः भविष्यामः । तदेनम् वधयित्वा पशुमादाय गच्छामः ।

अथ तेषाम् एकतमः वेषस्य परिवर्तनम् कृत्वा संमुखः अभवत् अवदत् च भो ब्राह्मणः किमेवम् जन विरुद्धम् कार्यम् करोषि ? यदेनम् अपवित्रम् सारमेयम् वहसि ।

ततश्च सः कोपात् अभिभूतः अकथयत् - अहो । किम् अन्धः भवान् ? यत् पशुम् सारमेयम् प्रतिपादयसि । सः अवदत् - ब्रह्मन् । कोपः त्वया न कार्यः । यथेच्छसि तथा गच्छ' इति ।

अथ यावत् स किञ्चित् मार्गान्तरं गच्छति, तावत् द्वितीयः धूर्तः संमुखे समुपेत्य तम् अवदत् - 'भो ब्राह्मण । यद्यपि वल्लभोऽयम् मृतवत्सः तथापि स्कन्धम् आरोपयितुम् अयुक्तम् ।

अथ असौ सकोपम् अकथयत् - भो किमन्धो 'भवान् ? यत्पशुम् मृतवत्सम् वदति । सोऽवदत् - 'भगवन् । कोपम् मा कुरु । मया अज्ञानात् अभिहितम् एतत् । तत् त्वम् आत्मरुचिम् समाचर' इति ।

अथ यावत् स्तोकम् वनान्तरम् गच्छति, तावत् तृतीयः धूर्तः सम्मुखः आगतः । स अकथयत् - 'भो अयुक्तम् एतत् यत् त्वम् रासभम् स्कन्धारुढम् नयसि । तत् त्यज एनम् यावत् अन्यः' कश्चित् न पश्यति ।

अथऽसौ तम् पशुम् रासभम् मन्यमानः भयात् भूमौ प्रक्षिप्य स्वगृहम् प्रस्थितः

ततः ते त्रयो धूर्तः मिलित्वा तम् पशुमादाय पलायिताः ।

Unit – IV युनीट त्रशमां आवता शब्द – ३पोनी (सुबन्त – ३पोनी) ओण्ण :- (१०)

अ कारान्त पुं, इ कारान्त पुं, आ कारान्त, इ कारान्त, ई कारान्त स्त्री विंग, अ कारान्त, इ कारान्त, उ कारान्त नपुं सर्वनाम – पुं, स्त्री नपुं तद् यद्, एतद्, इदम्, अस्मद् तथा युष्मद्

Books Recommended

- (१) डिस्ट्री ओफ़ संस्कृत लीटरेचर – ऐ. बी. कीथ
- (२) डिस्ट्री ओफ़ संस्कृत लीटरेचर – डे ऐन्ड दासगुप्ता
- (३) संस्कृत साहित्यनो परिययात्मक इतिहास – संस्कृत सेवा समिति प्रकाशन, अमदावाद.
- (४) संस्कृत साहित्यनो परियय – डो. ऐ. डी. शास्त्री
- (५) बृहद् अनुवाद यन्त्रिका – यक्रधर डंस, नौटियाल, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली, १९८५.
- (६) संस्कृत व्याकरण – श्रीधर वशिष्ठ
- (७) नवनीत संस्कृत – शब्द – धातुरुपावलि – राजाराम शास्त्री नाटेकर, मुंबई, १९९०.
- (८) पंचतंत्र सरस्वती पुस्तक भंडार, अमदावाद.

प्रश्नपत्र :- २ (टेकस्ट, व्याकरण, अनुवाद)

Unit – I	रामायण – अयोध्याकांड (सर्ग ७ थी १२)	(२५)
Unit – II	उरुभंग – भास	(२५)
Unit – III	धातु३पो (तिङ्न्त)	(१०)
	पठ, यच्, भृक् अस् अद् हन् दिव् तद्, सु, ऊथ्, वृष्ट्, सेव वर्तमानकाण, ह्यस्तन भूतकाण, आज्ञार्थ, सामान्य भविष्यकाण अने परोक्ष भूतकाणना ३पाष्यानो)	
Unit – IV	संस्कृतमां अनुवाद (अपठित)	(१०)

Books Recommended

- (१) प्रोलेगोमेना – सुथंकर
- (२) डिन्हु मायथोलोजी – ई. डबल्यु. डोपकिन्स
- (३) डिन्हु मायथोलोजी – वैदिक ऐन्ड पुरानिक – डबल्यु. जे. विलकीन्स
- (४) रामकथा – उत्पत्ति और विकास – झधर कामिल बुल्के
- (५) लेकयर्स ओन ध रामायण – वी. ऐस. श्रीनिवास शास्त्री, मद्रास
- (६) भास – ऐ स्टडी – डो. ऐ. डी. पुसालकर
- (७) ऐ डायर संस्कृत ग्रामर – ऐम. आर. काले

वीर नर्मद दक्षिण गुजरात युनिवर्सिटी, सुरत.

संस्कृत

ओ. वा. बी. ओ.

२००५ – ०६

प्रश्नपत्र :- इरजियात संस्कृत

- प्र. १ (अ) (स्वप्नवासवदत्तम मांथी) अनुवाद करो. (४ मांथी २) (८)
(४ लीटीवाणा श्लोको ज पूछवा.)
(ब) संदर्भ सहित समजावो. (४ मांथी २) (८)
- प्र. २ स्वप्न. मांथी सामान्य प्रश्न. (समय अने भास – समस्यानो प्रश्न पूछवो नही.) (१४)

अथवा

- नोंध लभो : (४ मांथी २) (अेक नोंध अर्थ दर्शक पूछवी – थार नोंध राखवी.)
(२घुवंश – सर्ग – २ मांथी)
- प्र. ३ (अ) अनुवाद करो. (४ मांथी २) (८)
(ब) संदर्भ सहित समजावो. (४ मांथी २) (८)
- प्र. ४ सामान्य प्रश्न अथवा नोंध लभो. (४ मांथी २) (१४)
(मोडमुद्गरस्तोत मांथी)
- प्र. ५ अर्थ विस्तार करो. (४ मांथी २ श्लोक) (१०)

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરત.

સંસ્કૃત

એફ. વાય. બી. એ.

૨૦૦૫ – ૦૬

પ્રશ્નપત્ર – ૧ સંસ્કૃત વૈકલ્પિક

દશકુમાર માંથી (ઉચ્છવાસ – ૬) દંડી

- પ્ર. ૧ (અ) અનુવાદ કરો. (૪ માંથી ૨) (૮)
(બ) સંદર્ભ સમજાવો (૪ માંથી ૨) (૬)
- પ્ર. ૨ સામાન્ય પ્રશ્ન અથવા નોંધ લખો (૪ માંથી ૨) (૧૧)
(નીતિશતક માંથી)
- પ્ર. ૩ (અ) અનુવાદ કરો. (૪ માંથી ૨) (૮)
(બ) સસંદર્ભ સમજાવો. (૪ માંથી ૨) (૬)
- પ્ર. ૪ સામાન્ય પ્રશ્ન અથવા નોંધ લખો (૧૧)
(એક નોંધમાં સંસ્કૃત શબ્દો ઉપર નોંધ પૂછવી)
- પ્ર. ૫ (અ) નિયત ફકરાઓ માંથી સંસ્કૃત માંથી ગુજરાતીમાં અનુવાદ કરો (૪ માંથી ૨) (૧૦)
(બ) યુનીટ ત્રણમાં આવતા ફકરાઓ માંથી જ નિયત કરેલા સુબન્તના રૂપો પૂછવાં :-
(૧) નામ અને સર્વનામનાં રૂપો ઓળખાવો. (૬ માંથી ૩) (૬)
(૨) નામ અને સર્વનામનાં રૂપો આપો. (૪ માંથી ૨) (૪)

वीर नर्मद दक्षिण गुजरात युनिवर्सिटी, सुरत.

संस्कृत

એફ. વાય. બી. એ.

૨૦૦૫ – ૦૬

પ્રશ્નપત્ર – ૨ : વૈકલ્પિક સંસ્કૃત

રામાયણ – અયોધ્યાકાંડ – (સર્ગ – ૭ થી ૧૨)

- પ્ર. ૧ સાનુવાદ સમજૂતી આપો (૫ માંથી ૩) (૧૫)
- પ્ર. ૨ સામાન્ય પ્રશ્ન અથવા નોંધ લખો. (૪ માંથી ૨) (૧૦)
(ઉરુભંગ માંથી)
- પ્ર. ૩ (અ) અનુવાદ કરો (૪ માંથી ૨) (૮)
(૪ લીટીવાળા શ્લોકો જ પૂછવા)
(બ) સસંદર્ભ સમજાવો (૪ માંથી ૨) (૬)
- પ્ર. ૪ સામાન્ય પ્રશ્ન અથવા નોંધ લખો (૪ માંથી ૨) (૧૧)
- પ્ર. ૫ ધાતુ રૂપો :- (તિડ્નતના)
(અ) રૂપો ઓળખાવો – (૧૦ માંથી ૫) (૫)
(બ) રૂપો આપો. (૧૦ માંથી ૫) (૩)
(અભ્યાસક્રમમાં આપેલ કાળ અનુસાર ૨ – ૨ રૂપો આપવા)
- પ્ર. ૬ (અ) સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો. (અપઠિત) (૫)
(બે માંથી એક ફકરો)
(બ) પાંચ વાક્યોનો અનુવાદ કરો :- (અપઠિત) (૫)
(૭ માંથી ૫)